

Kuppen kan ge ökad demokrati

Var kuppen i Honduras den 28 juni början på en samlad högeroffensiv i Latinamerika? "Imperiets kontra-offensiv", som Hugo Chávez säger. Eller är det kanske det sista ekot av ett bortrullande muller från en gången epok; en tafflig konspiration av politiska amatörer som ännu inte fattat att Sovjet inte längre finns, att kalla kriget är slut?

Vad vi vet är att sällan har en kupp fördömts så enhälligt av det internationella samfundet som denna. Och sällan har en kupp mötts av ett så envist, öppet och massivt motstånd inne i landet. Det ryktas om sprickor inom regimen och om att arméchefen och kuppresidenten Micheletti inte längre drar jämt. Men kuppmakarna sitter kvar och har med suveränt övermod vägrat att ens diskutera det som är omvärldens och det interna motståndets centrala krav: att Manuel Zelaya återinsätts som president tills hans ersättare som ska – eller skulle – väljas den 29 november, tillträder i början av nästa år.

En enad omvärld har klargjort att den inte kommer att erkänna några resultat i val som organiseras av en illegitim regim. Men valkampanjen har redan börjat och inom den honduranska motståndsrörelsen pågår en intensiv diskussion om huruvida man ska bojkotta valet eller inte. På senare tid har allt fler röster höjts för att man borde delta. Flera kuppmotståndare har registrerat sig som kandidater, också i presidentvalet. Förvirrande, minst sagt. Ska motståndsrörelsen bidra till att legitimera ett val som hela världen betraktar som illegitimt?

Kuppen motiverades inte av vad Zelaya gjort, utan av vad han skulle kunna komma att göra. Han, den uppskattade medlemmen i den politiska och ekonomiska elit som alltid styrt Honduras, hade, i sina klasskamraters ögon, blivit en desertör, en förrädare. Hans allians med Hugo Chávez blev en välkommen förevändning för att mana fram kalla krigets gamla kommunistspöke. Att så många gick på det hade mycket att göra med Chávez

hjäpnadsväckande osmidiga sätt att blanda sig i Honduras inre angelägenheter.

Men bakom förevändningen Chávez fanns också en djup rädsla för att Zelaya verkligen skulle lyckas montera ner det gamla tvåpartisystemet – garantin för elitens möjlighet att legalt mjölka staten på dess knappa resurser.

Men Manuel Zelaya var också sin egen fiende. Formad i gammal latinamerikansk caudillotradition var det närmast naturligt för honom att ställa sig över lagen. Och hans utspel efter kuppen – det misslyckade landningsförsöket på Tegucigalpas flygplats med ett venezuelanskt plan som hade direktkontakt med Telesur, mobiliseringen vid gränsen mot Nicaragua i sällskap av Venezuelas utrikesminister, bildandet av en "nationell befrielsearmé" utan vapen, proklamationerna om att "när och var som helst kommer vi att återvända" – ballonger som sprack, repliker av hans lika bombastiska proklamationer före kuppen, en reflex, kanske, av nedärvd narcissism – caudillismons romantiske lillebror.

Honduras är ett land som ofta stått bredvid, lite passivt, väntande på vad andra säger. Men alla honduraner vet att Honduras inte kan överleva som en isolerad ö. Och påtryckningarna utifrån svider mer för var dag – framför allt de från USA. Både kuppmotståndare och Zelayafiender längtar efter att livet ska normaliseras.

Mer än exempel på "imperiets kontraoffensiv" är Honduras exempel på hur svårt det är att bygga en demokratisk kultur där demokratin alltid varit elitens ägodel.

Men, paradoxalt nog, kan kuppen visa sig vara den impuls som behövdes för att Honduras ska ta demokratin på allvar.

LARS PALMGREN

Sveriges Radios korrespondent i Latinamerika
och en av tidskriften Latinamerikas grundare